

Een taak waar we voor staan

Handreiking discussie vermindering taken en bezuinigingen

1. Inleiding

Noodzaak om verder te bezuinigen

De komende jaren heeft Haarlem de moeilijke opdracht om nog meer te bezuinigen dan tot nu toe al het geval was. Dat Haarlem moet bezuinigen was aan het begin van de raadsperiode 2010-2014 al bekend. Daarom is al eerder tot een omvangrijk pakket aan maatregelen besloten, evenwichtig verdeeld over verschillende terreinen. Door de conjuncturele ontwikkelingen, nieuw rijksbeleid en de niet rooskleurige schuldpositie van Haarlem zijn echter opnieuw maatregelen nodig om tot een sluitende begroting en meerjarenraming te kunnen komen, de algemene reserve op een acceptabel niveau te houden en ruimte te creëren voor nieuw beleid. Vanaf 2015 zal daarom nog eens 10 miljoen structureel moeten worden bezuinigd. Het college heeft ten behoeve daarvan een inventarisatie gemaakt van mogelijke maatregelen om die bezuinigingen in te vullen, aan de hand van de taken die de gemeente uitvoert. Het totaal aan mogelijkheden dat wij noemen, beslaat ongeveer het dubbele van het bedrag dat vanaf 2015 bezuinigd zal moeten worden. Keuzes zijn nu nog niet gemaakt, dat is aan de gemeenteraad.

Keuzes gaan pijn doen

Eerdere bezuinigingen werden voor een groot deel gevonden in efficiencymaatregelen en kaasschaven op de begrotingsposten. Daar zit inmiddels geen ruimte meer in. Om nu substantieel te kunnen bezuinigen, is het onontkoombaar dat Haarlem zich bezint op haar taken. Met welke taken kan de gemeente stoppen of welke taken kunnen worden gereduceerd, binnen de wettelijke mogelijkheden? Welke taken passen binnen de rol die de gemeente Haarlem wil innemen in de samenleving? Dat is de vraag waar we nu voor staan. De keuzes die daarbij gemaakt worden, zullen pijnlijk zijn en voelbaar voor de Haarlemse burgers en bedrijven. Elke taak die we nu uitvoeren is immers gericht op het bijdragen aan een goed marcherende, rechtvaardige samenleving. Als daarin gesneden wordt, heeft dat direct consequenties voor de samenleving. Het raakt voorzieningen of diensten die de afgelopen decennia in het maatschappelijk verkeer vanzelfsprekend zijn geworden en die ieder voor zich hun duidelijke en bewezen bijdrage aan een nuttig doel hebben. Keuzes zijn echter onontkoombaar.

Dat de bezuinigingen nu meer gevoeld gaan worden dan bij de eerdere bezuinigingen heeft twee oorzaken. Ten eerste zijn de eerdere bezuinigingen grotendeels ingevuld met efficiencymaatregelen, die vooral hun weerslag hebben op de ambtelijke organisatie. Ten tweede is slechts een deel van de gehele gemeentelijke begroting door de gemeenteraad te beïnvloeden. De gehele begroting (2013) heeft een budget van 390 miljoen euro. Daarvan is 70 miljoen direct door de gemeente te beïnvloeden en 173 miljoen op termijn te beïnvloeden. Niet te beïnvloeden zijn bijvoorbeeld budget voor uitkeringen en kapitaallasten. Op termijn te beïnvloeden zijn bijvoorbeeld personeelslasten en langdurige subsidies. Dat betekent dat de nu te bezuinigen 10 miljoen ongeveer 5 % bedraagt van de beïnvloedbare begroting. Het is ook een principiële keuze niet verder de kaasschaaf te hanteren. Het is naar onze mening beter duidelijke keuzes te maken in wat de taken van

de gemeente zijn dan op alle terreinen steeds verder te bezuinigen en daarmee de kwaliteit te verminderen. Liever voeren we minder taken uit maar op een goed niveau dan alle taken vol te houden op een lager niveau.

Kader voor takendiscussie

Ter voorbereiding op een takendiscussie, vindt u in deze notitie een kader waarmee college en raad de takendiscussie kunnen voeren en keuzes kunnen maken binnen welke domeinen en onderdelen van de begroting aanpassingen worden doorgevoerd.

De notitie is opgebouwd uit vier elementen:

- de huidige taken van een gemeente en de veranderende rolopvatting en taak van de overheid in de samenleving;
- de bestaande visie op de ontwikkeling van de stad Haarlem en gevolgen voor de Haarlemse economie en leefbaarheid van de stad;
- de waarden die een fundament vormen voor de samenleving;
- gevolgen voor de Haarlemse economie en leefbaarheid van de stad;
- Een aantal mogelijke maatregelen voor het verminderen van taken.

Eenzijds staan we dus voor een echte takendiscussie, anderzijds is het doel om hiermee te bezuinigen. Daarom leveren de voorgestelde mogelijke maatregelen altijd geld op. Waar de gemeente weliswaar met een taak zou kunnen stoppen maar dit geen geld oplevert, is dit niet opgenomen in de voorstellen. Ook taken die op dit moment door conjuncturele oorzaken geen geld opleveren, zijn niet meegenomen in de voorstellen. Een duidelijk voorbeeld daarvan is het bezitten en beheren van vastgoed. Dat is geen wettelijke taak van de gemeente en we bezitten ook nog panden die niet onder de noemer 'strategisch bezit' vallen. Verkoop daarvan is op de huidige markt echter geen zinvolle maatregel uit oogpunt van bezuinigen.

2. Gemeentelijke taken en de veranderende rol van de overheid in de samenleving

Tussen droom en daad ...

De gemeenten in Nederland zijn verantwoordelijk voor veel taken en producten. De stedelijke voorzieningen voor sport en cultuur, goed onderwijs, veiligheid, de kwaliteit van de infrastructuur en het groen, het sociale vangnet, verkeer en parkeren en allerlei vormen van dienstverlening die in het maatschappelijk verkeer voor een soepel samenleven moeten zorgen. En er komen nog steeds taken bij. Op dit moment is een grote decentralisatie in gang gezet binnen het sociaal domein. Raadsleden en collegeleden, burgers en bedrijven verwachten veel van de gemeentelijke overheid. Raad en college hebben bovendien ambities en idealen die ze willen verwezenlijken. De financiële mogelijkheden om hieraan te voldoen worden steeds kleiner. Het belastinggebied van de gemeente is beperkt en bezuinigingen bij het Rijk werken door naar de gemeentelijke begroting. Ook worden taken overgeheveld naar de gemeente - bijvoorbeeld in sociaal domein - onder toepassing van aanzienlijke kortingen. De discrepantie tussen verwachtingen en mogelijkheden wordt daarmee steeds groter. Het bestuur ontkomt er niet aan keuzes te maken om beide weer met elkaar in evenwicht te brengen. Burgers en bedrijven ontkomen er ook niet aan hun verwachtingen ten opzichte van de gemeente bij te stellen.

Wettelijke en autonome taken

Gemeenten hebben een zogenaamde open huishouding. Dat betekent dat ze naast de taken in medebewind (taken die bij wet zijn opgedragen) ook autonome taken hebben: taken die de raad zelf op zich heeft genomen uit de overtuiging dat de gemeente op dat gebied iets kan bijdragen.

In alle onderdelen van de programmabegroting treffen we taken aan die in een van de twee categorieën passen. De vraag of een taak wettelijk is of niet biedt dus weinig houvast voor de vraag of het programmaonderdeel een kerntaak is of niet. Uitvoering van bezuinigingsmaatregelen kan echter wel belemmerd worden door wettelijke eisen. Voor wettelijke taken blijft de gemeente verantwoordelijk. Wel is er vaak ruimte voor een keuze over de uitvoering en de intensiteit van deze wettelijke taken.

Daarnaast heeft de overheid een aantal specifieke taken en bevoegdheden - zoals bijvoorbeeld het geweldsmonopolie en justitiële taken - die altijd aan haar blijven voorbehouden.

De wereld verandert, de rol van de overheid ook

De rol van de overheid is door de jaren heen veranderd. Na de tweede wereldoorlog - tijdens de wederopbouw en vooral in de jaren direct daarna - werd een verzorgingsstaat opgebouwd. De overheid meende in die tijd beter dan de burgers zelf te weten wat goed was voor die burgers. Mensen waren gezagsgetrouw; voor zover de bevolking bij beslissingen werd betrokken, gebeurde dit via de voormannen van de verschillende religieuze dan wel politieke zuilen. In de jaren 70 vond er een democratisering plaats. Er was sprake van een radicaal gelijkheidsdenken. Er werd veel inspraak georganiseerd en 'gezag' werd niet meer automatisch geaccepteerd. In de jaren 80 verschoof de nadruk op de sturing door de overheid naar de overtuiging dat veel problemen door marktwerking zouden worden opgelost. Burgers waren 'klant'. De overheid was niet de oplossing voor problemen, zij was veeleer zelf een probleem want duur, log en bureaucratisch. De laatste jaren is een verschuiving gaande naar een kleinere, goedkopere overheid. Dat betekent ook dat burgers en partners in de samenleving meer verantwoordelijkheid krijgen. Deels uit overtuiging en deels uit financiële nood laat de overheid steeds meer taken die ze voorheen zelf uitvoerde over aan burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Door de noodzaak tot bezuinigen wordt het proces van de terugtrekkende overheid versneld.

Meer door minder

Haarlem zal de komende jaren minder geld kunnen uitgeven. Minder geld van de gemeente geeft meer mogelijkheden voor maatschappelijk initiatief en sociaal ondernemerschap. Dat geldt vooral voor de gebieden van leefbaarheid en sociale samenhang, onderhoud en inrichting van de openbare ruimte, sociaal beleid en welzijn, jeugd en opvoeding, arbeidsparticipatie, zorg en volksgezondheid.

(rapport De doe-democratie; naar een nieuwe verhouding tussen overheid en samenleving, 2013)

De gemeente Haarlem gaat dus ook *meer* doen. We geven meer ruimte aan maatschappelijke initiatieven en sociaal ondernemerschap. We bieden meer regelruimte voor voorstellen van Haarlammers die zelf oplossingen willen en kunnen bieden voor lokale vraagstukken op allerlei gebied. We vertrouwen nog meer dan nu op de kennis, kunde van

Haarlemmers en hun bereidheid om inzet te leveren in de samenleving en we zijn meer bereid om ook daadwerkelijk de controle en regie los te laten. We verwachten dus meer van de samenleving maar we besteden ook meer tijd aan het faciliteren en ondersteunen van activiteiten die door Haarlemmers zelf worden opgezet, georganiseerd en gefinancierd.

Raad, college en ambtenaren staan de komende jaren voor de taak om in de stad en binnen de organisatie deze andere manier van denken en handelen vorm te geven, samen met bedrijven, organisaties en de Haarlemmers.

Een terugtrekkende overheid dient het initiatief dan wel daadwerkelijk aan de samenleving te laten. Zij moet niet in alle gevallen toch proberen te regisseren en bepalen. Terugtrekken betekent ook ruimte geven en accepteren dat taken misschien niet meer worden opgepakt of dat uitvoering door anderen niet voor iedereen hetzelfde resultaat oplevert (zie ook het recente rapport van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling “Terugtrekken is vooruitzien”).

Een andere rol aanleren en innemen is spannend voor iedereen, vertrouwde rollen loslaten is dat ook. Het vergt moed, doorzettingsvermogen en urgentie om een nieuw pad in te slaan.

De benodigde bezuinigingen geven de urgentie.

Netwerksamenleving

Een meer bescheiden rol van de overheid als hierboven omschreven past in de huidige samenleving. Die is immers niet meer langs zuilen georganiseerd met bovenaan een onomstreden gezag. Er is sprake van een netwerksamenleving waarin mensen constant verschillende samenwerkingspartners zoeken. Dit gebeurt niet langs de weg van de hiërarchie maar op een heel praktische manier: mensen zoeken per probleem en met een specifiek doel voor ogen de personen bij elkaar die hen daarbij kunnen helpen. De overheid is in dit netwerk slechts een van de mogelijke partners. Dat betekent dat de overheid vaak niet zozeer boven maar meer tussen de partijen staat met wie je kunt samenwerken.

Toenemende complexiteit

De omgeving en regels waarbinnen de overheid actief is, worden ook in andere opzichten steeds complexer en veeleisender:

Technisch-administratief:

- De overheid is beheerder van veel basisinformatie en staat garant voor de betrouwbaarheid en toepasbaarheid daarvan in het maatschappelijk verkeer. Het beheer van koppelingen, informatie-uitwisseling en informatiebeveiliging is een permanente zorg;
- het wettelijk kader waarbinnen de overheid acteert, is steeds complexer geworden;

- De (administratieve) dienstverlening van de overheid kan in hoge mate digitaal verlopen; uit oogpunt van dienstverlening worden analoge varianten in stand gehouden die voor extra complexiteit zorgen;
- De gemeente heeft vele partners in het leven geroepen die delen van haar taken uitvoeren; dit brengt ook coördinatie- en verantwoordingslasten met zich mee;
- De gemeente voert een deel van haar taken uit in samenwerkingsverbanden met andere gemeenten; hiervoor zijn steeds wisselende coalities ingesteld;
- Op vele beleidsterreinen bestaat overlap tussen beleid van de gemeente en dat van andere overheden, waaronder met name het Rijk. Telkens is de vraag of en in hoeverre lokaal specifiek beleid nodig is of dat kan worden volstaan met het landelijke kader.

Bedrijfsvoering:

- De norm voor wachttijden, online dienstverlening, transparantie, directe statusinformatie en lage kosten is in de hele maatschappij veranderd. Daarin wil de gemeente niet achterblijven;
- De gemeente dient zich over iedere beslissing te kunnen verantwoorden en daarbij rekening te houden met alle denkbare wetgeving en jurisprudentie;
- De gemeente moet haar financiële en administratieve processen zodanig op orde hebben dat zij op ieder moment “in control” is en zich zonder hulpconstructies door de accountant kan laten controleren.

Nieuwe verantwoordelijkheid :

- Wetten als de WWB en de WMO leggen een zware verantwoordelijkheid bij de gemeente voor welvaart en welzijn van haar inwoners;
- Nieuwe decentralisaties voegen daar Jeugdzorg en AWBZ aan toe;
- De gemeente neemt verantwoordelijkheid over van de politie op het terrein van openbare orde en veiligheid;

Conclusie: de samenleving heeft hoge verwachtingen terwijl de eisen waaraan de gemeentelijke productie moet voldoen steeds hoger worden en de financiële voorwaarden steeds slechter. Haarlem kan dit financieel niet meer bolwerken als zij op de huidige voet haar huidige taken wil voortzetten. Een kerntakendiscussie past daarom goed binnen het huidige tijdsgewricht.

3. Ontwikkeling van Haarlem

Haarlem kenmerkt zich door een rijke historie, cultureel leven en welvarende bevolking. De binnenstad en wijken direct daaromheen zijn heel aantrekkelijk en vormen een eersteklas woonmilieu. Haarlem profiteert van een uitstekende ligging: er is voldoende werkgelegenheid in de buurt (Schiphol, IJmond, Amsterdam) en er is ook een mooie groene omgeving. Deze kwaliteiten wil de stad vasthouden en nog verder versterken.

Behoud en versterking van deze kernkwaliteiten als woonstad staan centraal in de visie die het college heeft op de ontwikkeling van Haarlem. In de visie is gekozen voor:

- Groei in aantallen woningen en inwoners om het economisch en demografisch draagvlak voor de stedelijke voorzieningen te onderhouden, maar met behoud van kwaliteit;
- Aantrekken van nieuwe inwoners in het hogere segment. Toevoegen van hoogwaardiger woonmilieus in de oostelijke stadsdelen en gericht investeren om een tweedeling in de stad te voorkomen;
- Verkeer en mobiliteit in de regio verbeteren om banen voor inwoners van Haarlem bereikbaar te houden.

Om dit alles te kunnen bereiken is zowel de economische ontwikkeling als de leefbaarheid van de stad van belang. Mensen moeten de stad zo aantrekkelijk en leefbaar vinden dat ze hier willen wonen. Er wordt weliswaar geen substantiële banengroei verwacht in Haarlem maar het aantal bezoekers en ondernemers groeit naar verwachting wel en dat is ook het doel. Dat is bij het formuleren van de voorstellen uitgangspunt geweest. Daarom is dan ook niet gekozen voor bijvoorbeeld sluiting van alle podia of het helemaal stoppen met sportbeleid.

Daar waar mogelijk is ook een aanduiding gegeven van de economische spin off, zodat een goede afweging gemaakt kan worden. Natuurlijk is het zo dat bezuinigingen altijd een effect hebben op de economie. Elke euro die je niet uitgeeft, heeft een negatief effect op de economie. In zijn algemeenheid wordt die notie niet meegenomen in de pakketten. Daar waar een spin off op de lokale economie wordt genoemd, gaat het om meer directe effecten van de maatregel.

4. Visie op waarden

Politieke waarden

De verschillende politieke stromingen hebben elk hun eigen opvattingen over hoe een rechtvaardige en goed functionerende samenleving eruit ziet. Daarin komen bepaalde waarden tot uitdrukking aan de hand waarvan partijen keuzes maken en standpunten innemen. Denk bijvoorbeeld aan gelijke kansen op ontplooiing, rechtvaardig delen van bezit en genot of recht op een maximale individuele vrijheid. Veel waarden worden door meer stromingen of partijen onderschreven. Een aantal waarden is zo algemeen erkend en fundamenteel dat ze onderdeel zijn van onze grondrechten. Veel waarden worden echter wel door verschillende partijen verschillend gewaardeerd. In de socialistische stroming krijgt bijvoorbeeld van oudsher de waarde dat bezit en genot rechtvaardig moeten worden verdeeld een sterke nadruk, in de liberale stroming wordt de individuele vrijheid benadrukt en in confessionele partijen is goed rentmeesterschap een belangrijke waarde.

Verantwoordelijkheid van de overheid?

Naast verschil in weging van de waarden zelf, zijn er ook principiële verschillen in opvatting over de mate waarin de overheid verantwoordelijk is om die waarden te verwezenlijken of te garanderen versus de mate waarin burgers zelf daar een rol of verantwoordelijkheid in hebben. Een vergelijkbaar verschil is er ten aanzien van de vraag of iets een taak voor de overheid is of dat het beter aan de markt kan worden overgelaten. De waarden zelf verschillen ook in wat verwacht wordt van de overheid: de ene waarde vraagt actie van de overheid (bijvoorbeeld zorgen dat elk kind onderwijs kan genieten), andere waarden vereisen juist dat de overheid terughoudend is om zo de vrijheid van

mensen te respecteren of -wel actief maar op een andere manier - te garanderen (bijvoorbeeld vrijheid van meningsuiting).

Keuzes maken aan hand van waarden

In de afweging welke bezuinigingsmaatregelen wel of niet moeten worden uitgevoerd, zullen die waarden en opvattingen over de taak van de overheid een rol spelen. Dat is een politieke afweging, die om die reden niet in deze ambtelijke notitie wordt gemaakt. Wel benoemen we een aantal waarden die rechtstreeks te relateren zijn aan gemeentelijke taken. Doel van het noemen van de waarden is ervoor te zorgen dat iedereen in de discussie daarover dezelfde termen en definities hanteert en de discussie iets te vergemakkelijken.

In de voorstellen wordt bij elk pakket maatregelen aangegeven aan welke waarden het pakket raakt. Hoe zwaar dat weegt, is een politieke vraag. De ‘scoring’ op waarden is terug te vinden in het overzicht van de pakketten.

De waarden die we in het overzicht noemen zijn de volgende:

- rechtvaardig delen van bezit en genot en gelijke kansen op ontplooiing
- sociale grondrechten (bijvoorbeeld recht op huisvesting, onderwijs, werk e.d. Samen te vatten als recht op goede leefomstandigheden, te garanderen door de overheid)
- individuele vrijheid
- goed rentmeesterschap (goede zorg voor de fysieke omgeving)
- veiligheid (van lijf, have en goed)
- integriteit (de overheid moet mensen beschermen tegen machtsmisbruik en willekeur onderling en door overheid zelf)

5. Voorstellen in 17 pakketten van maatregelen voor bezuiniging

Opzet voorstellen

Binnen alle programma's uit de begroting is bekeken wat de mogelijkheden zijn. Dat is beschreven in een aantal pakketten die elk 1 à 2 miljoen aan bezuinigingen opleveren. Elk pakket bestaat vervolgens uit een aantal met elkaar samenhangende maatregelen. Die maatregelen zijn beschreven op een detailniveau dat een goede afweging en besluitvorming mogelijk maakt.

In de voorstellen is waar mogelijk een aanduiding gegeven van de economische spin off. Natuurlijk is het zo dat bezuinigingen altijd een effect hebben op de economie. Elke euro die je niet uitgeeft, heeft een negatief effect op de economie. In zijn algemeenheid wordt die notie niet meegenomen in de pakketten. Daar waar een directe spin off op de lokale economie wordt verwacht (positief of negatief) wordt deze benoemd.

De financiële uitwerking moet worden gelezen als een indicatie. Dat past bij een aanpak waarbij wordt gewerkt van “grof naar fijn”. Een verdergaande gedetailleerde uitwerking en doorrekening kan pas worden gemaakt op het moment dat de raad een keuze heeft gemaakt uit de voorstellen. Dan zal verdere toetsing op haalbaarheid en op dubbelingen met al opgenomen bezuinigingsmaatregelen plaatsvinden.

De samenhang binnen de pakketten is veelal te vinden in inhoudelijk samenhangende taken. Soms zit de samenhang meer in een 'Leitmotiv', bijvoorbeeld het uitgangspunt de contacten met inwoners en bedrijven zoveel mogelijk te digitaliseren, of ruimere kaders in combinatie met strakkere handhaving.

Het totaal aan bezuinigingsmogelijkheden is ongeveer het dubbele van wat vanaf 2015 nodig zal zijn. Daardoor is het mogelijk een politieke discussie te voeren over wat de juiste keuzes zijn. Om een goede discussie te kunnen voeren, is het nodig het juiste midden te vinden tussen al te abstract geformuleerde ideeën en al te gedetailleerde uitwerkingen. De pakketten blijven daarom op hoofdlijn beschreven maar zijn wel elk geconcretiseerd in maatregelen. Doel daarvan is meer duiding te geven aan wat een pakket betekent, meer houvast te geven.

Daar waar gekozen wordt taken niet meer of minder intensief uit te voeren zal dat uiteraard consequenties hebben voor het aantal ambtenaren dat zich met die taak bezig houdt. Die uitwerking kan echter pas goed worden gemaakt als een keuze tussen de pakketten is gemaakt.

Uitwerking van de overhead en frictiekosten

De pakketten zijn inhoudelijk uitgewerkt in maatregelen en financieel vertaald. Daarin is de overhead en de frictiekosten niet verwerkt.

Overhead definiëren wij als het geheel van functies dat gericht is op sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. In deze takendiscussie is de focus op het schrappen of reduceren van gemeentelijke taken (primaire proces) aan de orde. Het schrappen van taken betekent dat er minder fte's nodig zijn om deze taken uit te voeren. Per pakket is de verwachte directe formatiereductie gespecificeerd. Minder fte's betekent echter ook dat er minder staf en ondersteuning nodig zijn. Voorbeeld: als er 100 formatieplaatsen worden geschrapt, heeft de helpdesk ICT ook minder werk.

Het is niet goed mogelijk om per pakket nu al te bepalen wat het effect is op de overhead. Daarom is dit effect voor het geheel van de pakketten geprobeerd in te schatten.

De overhead van een organisatie dient in verhouding te staan tot de omvang van het primaire proces ('de uitvoering'). Wij hanteren het aantal formatieplaatsen als primaire meeteenheid. Dit bepaalt immers het aantal interne klanten en is daarmee de belangrijkste werklastbepalende factor voor de overheadafdelingen. Minder fte's betekent minder control, HRM-werk en minder automatiseringskosten. Lang niet alle overheadlasten zijn echter variabel. Een belangrijk deel is vast of semivariabel (bv huisvestingslasten). De materie is te complex om in eenvoudige formules aan te geven hoeveel overheadreductie mogelijk is bij elke fte formatiereductie in het primaire proces. Hetzelfde geldt spiegelbeeldig bij taakuitbreiding door bijvoorbeeld de komende decentralisaties. Daarbij kan ook niet eenvoudig worden gesteld dat meer taken per definitie tot meer overheadformatie zal leiden. Streven zal immers allereerst zijn om door efficiënt ingerichte processen nieuwe gemeentelijke taken op te vangen. In de aanloop naar de Kadernota 2014 kunnen de effecten van de takenreductie op de overhead worden onderbouwd en bepaald.

Dit betekent dat er bij de uitwerking van de maatregelen ook een uitwerking van het effect op de overhead wordt gemaakt.

Pakketten

Hieronder vindt u een korte beschrijving van de pakketten. In de bijlage vindt u een overzicht van de pakketten en maatregelen met daarbij vermeld aan welke politiek waarden ze raken en of ze effect hebben op de lokale economie. In de tweede bijlage zijn de pakketten elk meer in detail uitgewerkt.

Burger en bestuur

1. Digitale dienstverlening aan en communicatie met burger en bedrijven

Waar wettelijk mogelijk vindt dienstverlening en communicatie van de gemeente aan burgers en bedrijven uitsluitend digitaal en gestandaardiseerd plaats. Bij deze maatregel stopt de gemeente met schriftelijk, mondeling, telefonisch en baliecontact.

Maatregelen:

- 1.1: communicatie met bewoners en organisaties in de stad verloopt uitsluitend digitaal
- 1.2: Balie - levering van producten verloopt waar mogelijk digitaal
- 1.3: Telefoonteam - afhandeling van vragen alleen digitaal
- 1.4: Loket BenO/Frontoffice SoZaWe - het persoonlijk adviseren aan burgers en bedrijven wordt niet meer gedaan

2. Minder bestuursondersteuning en beëindigen stedenbanden

De directe ondersteuning van college en raad wordt versoerd en de jumelages worden afgeschaft.

Maatregelen:

- 2.1: Versoeren ondersteuning bestuur
- 2.2: Beëindigen stedenbanden

Veiligheid, regelgeving en handhaving

3. Lager niveau regionale brandweezorg en crisisbeheersing VRK (oranje en rode menukaarten VRK)

In 2011 heeft de gemeenteraad van Haarlem het niveau van brandweezorg en crisisbeheersing in de veiligheidsregio Kennemerland vastgesteld op basis van de zogenaamde groene menukaarten. In dit pakket wordt voorgesteld dit niveau te verlagen en op de destijds benoemde oranje en rode menukaarten te bezuinigen. De oranje en rode menukaarten worden hieronder benoemd. Aangetekend wordt dat deze maatregelen alleen kunnen worden genomen als ook de partners binnen de VRK dat willen.

Maatregelen:

- 3.1: verminderen/stoppen met jeugdbrandweer, duikploegen en defibrillatoren
- 3.2: arbeidsvoorwaarden VRK versoeren
- 3.3: verminderen/stoppen met voorlichting, controles en onderzoeken

4. Minder regelgeving en handhaving

Om redenen van veiligheid en leefbaarheid is een aantal zaken vergunningplichtig in de bebouwde en openbare omgeving. Op de naleving van de gegeven vergunningen wordt toezicht gehouden en daar waar nodig gehandhaafd. In dit pakket worden maatregelen genoemd waarbij een aantal vergunningen wordt afgeschaft met als gevolg dat ook bezuinigd kan worden op toezicht en handhaving.

Maatregelen:

4.1: Afschaffen vergunningen gemeentelijke regelgeving en daarmee beperken van handhavingstaken op diverse gebieden, onder meer horeca, evenementen, seksinrichtingen en huisvesting.

4.2: Afschaffen bepalingen APV inzake openbare omgeving

4.3: Afschaffen bepalingen APV inzake jeugd, drank- en horeca en opvanglocaties

4.4: Afschaffen bepalingen APV inzake bebouwde omgeving

Sociaal domein, welzijn en zorg

5. Minder taken welzijn en zorg

Op gebied van welzijn en zorg zijn verschillende bezuinigingen mogelijk; een aantal daarvan is hier verzameld. Voor het sociaal domein geldt de principe-uitspraak dat rijksbudget gelijk is aan werkbudget. Naast de specifieke kortingen die op die manier door het Rijk worden opgelegd aan de gemeente is de vraag aan de orde of het sociaal domein mee moet delen in de generieke taakstellingen die het Rijk via de Algemene Uitkering aan de gemeente oplegt. Dit is verwerkt in een extra taakstelling die onder 5.1 is opgenomen. Daarnaast zijn in dit pakket een aantal niet direct aan het sociaal domein gerelateerde posten opgenomen die wel in programma 3 zitten. Voor het sociaal domein is echter nog niet duidelijk is hoe budget en taken er precies uit komen te zien, daarom staat onder dat kopje een niet uitgewerkte taakstelling.

Maatregelen:

5.1: Taakstelling op nader uit te werken maatregelen binnen sociaal domein.

5.2: Versoberen basispakket VRK-GGD (pluspakket zit in maatregel 5.1)

5.3: Stoppen subsidie woonservice t.b.v. woonruimteverdeling en urgentieregeling

6. Minder inzet op fysieke en sociale veiligheid

De gemeente Haarlem heeft een regierol ten aanzien van sociale en fysieke veiligheid. Samen met haar veiligheidspartners als bijvoorbeeld politie, openbaar ministerie en veiligheidshuis coördineert en onderneemt de gemeente activiteiten en voert taken uit op het gebied van fysieke en sociale veiligheid. In dit pakket worden maatregelen genoemd die op deze inzet bezuinigen.

Maatregelen:

6.1: Minder gemeentelijke inzet actieplan jeugd en veiligheid

6.2: Mindere veiligheidsmaatregelen uitgaan, evenementen en overlast

6.3: Stoppen met bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit

6.4: Verlagen ambitieniveau Haarlemse crisisorganisatie

Onderwijs

- 7. Minder voorzieningen en activiteiten onderwijs en kennisoverdracht**
Verminderen van diverse voorzieningen en activiteiten op het gebied van onderwijs en kennisoverdracht.

Maatregelen:

- 7.1: Verlagen voorzieningenniveau onderwijshuisvesting (schrappen AVO Schalkwijk)
7.2: Beperken regeling leerlingenvervoer (wettelijk niveau) en stoppen schoolzwemmen
7.3: Verlagen subsidie bibliotheek
7.4: Stopzetten gemeentelijke inzet natuur- en milieueducatie en verlagen ambitieniveau Haarlem Klimaat Neutraal
7.5: Schrappen bovenwettelijke taken Noord Hollands Archief (NHA)

Sport

- 8. Minder sportvoorzieningen en -subsidies**

Op dit moment wordt circa € 5 miljoen uitgegeven aan beheer en onderhoud van sportaccommodaties. Het beheer en onderhoud is ondergebracht bij SRO. Haarlem is in vrijwel alle gevallen eigenaar van de sportcomplexen (exclusief de clubaccommodaties). Door vermindering van aantallen accommodaties kan op termijn ook een besparing worden bereikt.

Maatregelen:

- 8.1: Minder huursubsidie op sportaccommodaties
8.2: Minder accommodaties door verkoop van sportcomplexen, sluiten zwembad of afstoten gymzalen.
8.3: Niet bouwen Duinwijckhal

Cultuur en economie

- 9. Minder cultuurpodia**

Haarlem heeft vier grote podia. De subsidie op de exploitatie daarvan kan worden verminderd. Dat kan voor alle vier de podia of gericht op één van de gesubsidieerde organisaties.

De culturele en maatschappelijke organisaties die huurder zijn in gebouw de Egelantier, kan de huur worden opgezegd. Maatregelen:

- 9.1: Sluiten Egelantier
9.2: Verminderen exploitatiesubsidie podia

- 10. Minder cultuurstimulerende maatregelen**

De gemeente stimuleert op verschillende manieren culturele en toeristische activiteiten in de stad. Het pakket behelst vermindering van deze ondersteuning en voorzieningen.

- 10.1: Stopzetten gemeentelijke financiering van bespeling van beiaard en orgels
10.2: Stopzetten subsidies amateurkunst, cultuureducatie en Cultuurstimuleringsfonds
10.3: Verminderen subsidie musea
10.4: Beperken evenementen en projecten

10.5: Versoberen city marketing

Verkeer en bereikbaarheid

11. Meer opbrengst en minder kosten parkeren

Dit pakket beoogt de opbrengst uit het parkeren in Haarlem te verhogen, de kosten van regulering en handhaving te verlagen en de flankerende voorzieningen af te schaffen of te verminderen. In tegenstelling tot hetgeen in de Parkeervisie was opgenomen is geen uitbreiding van het gereguleerde gebied voorzien. De kosten voor de Haarlemmers worden in principe niet verhoogd.

Maatregelen:

- 11.1: Fiscalisering van parkeren
- 11.2: Digitalisering van parkeren
- 11.3: Stopzetten van beheer gebouwde particuliere fietsenstallingen
- 11.4: Stopzetten beheer buurt-bewonersgarages

12. Geen nieuw mobiliteitsbeleid

De gemeente is wegbeheerder en neemt verkeersbesluiten. Om die taken uit te voeren worden studies verricht en wordt beleid gemaakt. De studies en het ontwikkelen van het beleid zelf kosten geld maar de grootste kosten zitten in de uitvoering van het beleid. Die worden verminderd door geen nieuw beleid te maken.

Maatregelen:

- 12.1: Geen nieuw beleid of stimuleren van innovatie die leiden tot nieuwe uitvoering
- 12.2: Geen nieuwe onderzoeken van nieuwe wegen, garages, verbeteren van doorstroming
- 12.3: Geen nieuwe maatregelen op verkeersonveilige locaties/blackspots en voeren van verkeersveiligheids campagnes

Openbare ruimte

13. Dereguleren en optimaliseren organisatie ruimtelijk domein

Ruimtelijk beleid en ruimtelijke plannen en regels beogen de kwaliteit en toekomstbestendigheid van de ruimtelijke inrichting van het gemeentelijk grondgebied te behouden en verbeteren. Het pakket behelst het afbouwen van de gemeentelijke inzet door vermindering van aantal en frequentie van plannen en beperking tot hoofdlijnen van de bescherming van bestaande waarden.

Maatregelen:

- 13.1: Stelselwijziging (herzien ruimtelijk instrumentarium)
- 13.2: Beëindiging of vermindering taken stadsbouwmeester
- 13.3: Verminderen inzet ruimtelijke samenwerking regio en MRA
- 13.4: Globale bestemmingsplannen met minder voorschriften

14. Lager kwaliteitsniveau onderhoud openbare ruimte

Binnen de kwaliteit van de openbare ruimte zijn er op hoofdlijnen twee denkrichtingen mogelijk:

A. De kwaliteit aanpassen: minder mooi en minder duurzaam. Het is mogelijk om in het (dagelijks) onderhoud de ambities naar beneden bij te stellen. De A ambities worden bijgesteld naar B of naar C niveau. Dit kan nog gedifferentieerd worden naar buitengebied, binnenstad etc.

B. Het verminderen van het aangelegde areaal in de openbare ruimte, bijvoorbeeld fiets- en voetgangersbruggen of speeltoestellen.

Maatregelen:

13.1: Het verlagen van de A ambities in het centrum naar B en in de buitengebieden naar C

14.2: Het extra verlagen van de B ambitie in het centrum naar C, dus alle ambities naar niveau C

14.3: Het verminderen van areaal in de openbare ruimte door o.a. weghalen van fiets- voetgangersbruggen en speeltoestellen

14.4: Het omvormen van duurdere groen categorieën in gras

Sociale zaken

15. Beperken minimabeleid en Bijzondere Bijstand (BB) tot wettelijk minimum

Binnen het wettelijk kader van de BB is ruimte voor beleidsvrijheid van gemeenten op het gebied van regelingen en doelgroep. Het is een open-einde-regeling.

Onderstaande maatregelen beperken de uitgaven op het minimabeleid en de BB tot het wettelijk minimum. Het vangnet van de WWB-uitkering en de bestaande wettelijke regeling van de langdurigheidstoelagen blijft bestaan.

Maatregelen:

15.1: Beperken financiële ondersteuning minima tot het wettelijk minimum

15.2: Verminderen communicatie minimaregelingen en afschaffen Haarlempas

15.3: Beperken Bijzondere Bijstand tot het wettelijk minimum

16. Versoberen schulddienstverlening

Op dit moment wordt vanuit het minimabudget ingezet op preventie (cursus Omgaan met geld) en budgetbeheer. Het gaat om bewustwording bij risicogroepen en het is een vast onderdeel bij schuldsaneringen. Deze ondersteuning kan worden versoberd.

Maatregel:

16.1: Stopzetten preventie-activiteiten en contracten budgetbeheer

Beleid algemeen

17. Minder specialistisch beleid

Binnen de ambtelijke organisatie is per 1 januari 2013 circa 114 fte beleidsformatie beschikbaar. Het is mogelijk minder of geen beleid meer te ontwikkelen. Dat kan betekenen minder of geen beleid op het gebied van wonen, verkeer, openbare ruimte, groen, cultuur, economie, sociaal domein (met name welzijn, zorg en sport) en ook geen concernbeleid meer op bijvoorbeeld het gebied van HRM of ICT. Minder specialiseren, meer generieke beleids capaciteit, meer gebruikmaken van beleid dat elders is ontwikkeld of van VNG formats. Minder innoveren meer volgen.

Maatregelen:

17.1: Teruggaan tot het minimum in beleidsinspanningen

17.2: Verlagen ambitieniveau Haarlem Klimaatneutraal

6. Conclusie en vervolg

Het college heeft de mogelijkheden geïnventariseerd om te bezuinigen aan de hand van een takendiscussie om de raad in staat te stellen de juiste keuzes te maken. Het gaat om voor de samenleving pijnlijke voorstellen die we liever niet zouden uitvoeren maar helaas is het op dit moment en met de al eerder uitgevoerde bezuinigingen niet meer mogelijk alle pijn te vermijden.

Het is nu aan de raad hieruit een verstandige keuze te maken, uitgaande van de rol die de gemeente in wil nemen in de samenleving en van de ontwikkeling die voor de stad gewenst is.

Versie 8 oktober 2013